

Izv. prof. dr. sc. Ana DUJMOVIĆ
Sveučilište u Mostaru Pravni fakultet

Vlaho BASSEGLI GOZZE
Upravni sud Zagreb

UDK 336.22(497.5+497.6)(094)
347.73(497.5+497.6)(094)

izvorni znanstveni rad
Rad stigao: 16. svibnja 2023.
Rad prihvaćen: 1. lipnja 2023.

UTVRĐIVANJE POREZNE OSNOVICE PROCJENOM - NEKI PRIJEPORI U ZAKONODAVSTVU I PRAKSI BOSNE I HERCEGOVINE I HRVATSKE

Sažetak: U radu se obrađuje institut procjene u poreznom pravu do čije primjene dolazi u slučajevima kada porezna tijela ne mogu utvrditi poreznu osnovicu iz razloga što smatraju da su podaci koje je porezni obveznik iskazao u svojoj poreznoj prijavi netočni ili nepotpuni, odnosno kada isti nisu ni poduzeti. Procjena je samo dio postupka utvrđivanja porezne osnovice kao najvažnijeg elementa određenja porezne obveze do kojeg najčešće dolazi tijekom inspeksijskog (poreznog) nadzora. Ona treba biti inicirana objektivnim okolnostima s tim da javnopravna tijela imaju diskrecijsko pravo u pogledu izbora metoda kojima će ga realizirati. Unutar samog postupka procjene ne bi trebao postojati manevarski prostora ni u pogledu razloga procjene ni u pogledu rezultata procjene odnosno utvrđivanja pravno relevantnih činjenica. U radu se nakon iznošenja teorijskog okvira instituta procjene posebice u smislu svrhe, cilja i korištenih metoda izlažu najvažniji prijepori vezani za normativno uređenje instituta porezne procjene u dva srodna pravna sustava – Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, komparativno promatrani u kontekstu normativnih sustava i prakse koji postoje u drugim zemljama.

Ključne riječi: procjena, porezna osnovica, ovlaštenje na procjenu, vještačenje.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Oporezivanje je instrument državne politike kojim se ostvaruju mnogi ciljevi. Smisao poreznog prava je regulacija navedenog procesa iznalaženjem primjerenog i prihvatljivog normativnog oblika financiranja državnih zadaća.¹ Iako će zahtjevi oporezivanja u skladu s načelima suvremene države² pred zakonodavca staviti i dodatne obveze poput ostvarivanja načela pravne sigurnosti i dr., fiskalni cilj, koji država realizira prikupljanjem sredstava (prvenstveno poreza) ostat će onaj primarni. On će se realizirati ostvarivanjem poreznog načela sveobuhvatnosti i oporezivanja sukladno gospodarskoj snazi,³ ali i nastojanjima da se manevarski prostor za prisvajanje prihoda na koji nije plaćen porez što više suzi.⁴ U kontekstu navedenog, postupak utvrđivanja porezne osnovice a posljedično i razreza poreza bit će od neprikosnovenosti važnosti.

Utvrdjivanje poreza je djelatnost koju, ovisno o zakonski propisanim okolnostima, može provoditi porezni obveznik i porezno tijelo. Ona se sastoji se od poduzimanja

¹ MIJATOVIĆ, N., Teorijsko razmatranje nekih odrednica poreznog sustava, Hrvatska pravna revija, br. 2, 2016., str. 19.

² LONČARIĆ HORVAT, O., Oporezivanje u skladu s načelima suvremene države, u: Jelčić, B., i dr., Financijsko pravo, Narodne novine, 2009., str. 225-228.

³ čl. 51. Ustava RH. Vidi više: ARBUTINA, H., Ustavna i nadnacionalna ograničenja ovlaštenja na oporezivanje, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 62 (5-6), str. 1283-1322.

⁴ KUTLEŠA, B., Nerazmjernost – utvrđivanje drugog dohotka po osnovi razlike vrijednosti nabavljene imovine i ostalih izdataka u odnosu na zakonito stečene primitke“ u: Zbornik radova 8. savjetovanja novosti u upravnom pravu i upravnosudskoj praksi, 17-37. Zagreb: Organizator, 2020., str. 37. (dalje: Kutleša, Nerazmjernost – utvrđivanje)